

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-62>

УДК 338.1:005.336.4:658:004.383.3

Чернявський Іван Юрійович

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі,
Національний університет біоресурсів та природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0440-9578>

Cherniavskiy Ivan

University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

КОНЦЕПТ ПРОРИВНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

THE CONCEPT OF A BREAKTHROUGH MODEL OF INTELLECTUAL CAPITAL DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF THE DIGITAL ECONOMY

Анотація. У статті аргументовано, що роль інтелектуального капіталу в аграрному секторі значно зростає за останні роки, що пов'язано з глобальними змінами в економіці, технологіях та екології. Обґрунтовано концепт проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки, який враховує нові виклики сьогодення та прогнозує майбутні. Окреслено його відмінності від традиційних підходів побудови моделей, етапи впровадження, переваги та ризики. Зазначено, що побудова та впровадження проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу в умовах цифрової економіки для підприємств аграрної сфери за пропозованим концептом є важливим кроком підвищення їх адаптивності, гнучкості, стійкості, конкурентоспроможності, активізації інноваційних процесів, що, забезпечить зростання їх ефективності, продуктивності, безпеки.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, підприємства аграрної сфери, цифрова економіка, розвиток, проривна модель, концепт.

Summary. The article notes that the role of intellectual capital in the agricultural sector has increased significantly in recent years, which is associated with global changes in the economy, technology and ecology. It is argued that the breakthrough development model is a concept used to determine the strategy for the future development of intellectual capital of agricultural enterprises in the digital economy, which takes into account new challenges of the present and predicts the future, since it is based on predicting changes, analyzing the current state and identifying possible trends, the concept of a breakthrough model for the development of intellectual capital of agricultural enterprises in the digital economy, which takes into account new challenges of the present and predicts the future, is substantiated. The concept of a breakthrough model for the development of intellectual capital of agricultural enterprises in the digital economy is advisable to use due to its ability to adapt to changes and anticipate challenges for the strategic perspective for market forecasting, development of new products, technologies, environmental protection programs, use of natural resources, identification of potential opportunities and risks, implementation of innovative solutions, formation of a strategic development roadmap taking into account socio-economic, climatic, technological and political factors and alternative scenarios of potential changes in the future. Its differences from traditional approaches to building models, implementation stages, advantages and risks are outlined. It is noted that the construction and implementation of a breakthrough model for the development of intellectual capital in the digital economy for agricultural enterprises according to the proposed concept is an important step in increasing their adaptability, flexibility, sustainability, competitiveness, and activation of innovation processes, which will ensure an increase in their efficiency, productivity, and safety. However, for the successful implementation of this process, it is necessary to carefully assess all the benefits and risks, as well as develop measures to minimize them.

Keywords: intellectual capital, agricultural enterprises, digital economy, development, breakthrough model, concept.

Постановка проблеми. Сьогодні, побудова проривних моделей розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки має здійснюватися на концептуальних засадах, які враховують загострення конкуренції в аграрній сфері, трансформацію агробізнесу, глобальні зміни, активізацію інновацій, цифровізацію, біотехнології, автоматизацію, кліматичні коливання, необхідність підтримки сталого розвитку, економічну ефективність, ресурсну нестабільність, кваліфікацію персоналу, нові вимоги споживачів, що дозволить підприємствам швидше реагувати на зміни, впроваджувати інновації, формувати нові підходи до екологічної безпеки, підвищити продуктивність і результативність, більш ефективно інтегрувати інноваційні агротехнології у виробничий процес, що, в свою чергу, забезпечить зростання економічних показників. Таким чином, побудова концептуальних моделей розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки є не лише актуальним завданням, а й надзвичайно доцільним для забезпечення їхньої стійкості, конкурентоспроможності та ефективності в умовах сучасного ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом, актуалізувались наукові дискусії щодо стратегій та моделей розвитку інтелектуального капіталу підприємств, оскільки інтелектуалізація бізнесової діяльності продемонструвала свої вагомі переваги, глибокі дослідження у зрізі цієї проблематики знаходимо у публікаціях таких визнаних дослідників, як: О. Бутнік-Сіверський [1], О. Гудзь [2; 3], Г. Житченко [4], Г. Козинець [5], Козловський С.В., Синегуб П. С. [6], Ж. Максименко [7], В. Маргасова, О. Яворська [8], Марценюк Л.В., Матусевич О.О., Лебедева В.К. [9], О. Пилипенко [10], О. Собко [11], Г. Яловий [12], Dumay J., Guthrie J. [13] та інші. Проте, швидкі глобалізаційні трансформації цифрової економіки генерують якісно нові виклики, які потрібно своєчасно осмислити та врахувати при побудові концептуальних проривних моделей розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери.

Метою статті є обґрунтування концептуальних проривних моделей розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки, який враховує нові виклики сьогодення та прогнозує майбутні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Роль інтелектуального капіталу в аграрному секторі значно зросла за останні роки, що пов'язано з глобальними змінами в економіці, технологіях та екології. Це підтверджується тим, що «За даними Всесвітнього банку і Програми розвитку ООН сьогодні на планеті накопичені матеріальні блага складають тільки 16 % суспільного надбання, природні багатства – 20 %, людський капітал – 64 %. У національному багатстві розвинених країн люд-

ський капітал дорівнює від 70 % до 80 %. Внаслідок теорії людського капіталу укладання в людину сьогодні розглядається як джерело економічного зростання проти «звичайних» капіталовкладень. Встановлено, що протягом ХХ ст. накопичення людського капіталу випереджали темпи накопичення фізичного капіталу. За розрахунками американського вченого Е. Денісона приріст душевого доходу у США за час після військового періоду був на 15–30 % обумовлений підвищенням рівня освіти робочої сили» [12]. І загалом, підвищення ролі «інтелектуального капіталу підприємств у відтворювальних процесах повинно стати основою для формування нової парадигми управління вітчизняними суб'єктами господарювання – менеджменту знань. Її важливість визначається практикою багатьох процвітаючих компаній світу: за оцінками фахівців, у середньому 80% їх ринкової вартості забезпечують нематеріальні активи та корпоративні знання, а 95% біржової вартості високотехнологічних організацій припадають на нематеріальні активи» [4, с. 258].

Фактично, інтелектуальний капітал став основою для впровадження новітніх технологій, таких як автоматизація, дрони, штучний інтелект і точне землеробство, що дозволяє підвищити ефективність виробництва та зменшити витрати. «Впровадження цифрових технологій на підприємстві створює можливості для освоєння інновацій, які оптимізують бізнес-процеси» [3]. При цьому, зростає потреба в освічених фахівцях, які володіють сучасними знаннями та навичками, оскільки інтелектуальний капітал використовується для розробки екологічно безпечних методів виробництва, що враховують зміни клімату та потребу в збереженні обмежених природних ресурсів. «Вартість, яка утворюється знанням, стає дедалі помітнішою в загальній структурі вартості, а інформація стає субстанцією сучасної економіки: новітні прилади, механізми і машини є матеріалізованою інформацією. Інформаційні технології перетворюються на предмет праці свідомості людини, яка володіє інформацією. За таких умов інформація є ключем до сучасної економічної діяльності, базовим ресурсом, який має таке саме значення, яке в минулому мали капітал, земля і робоча сила, а сьогодні, зазначимо, інтелектуальний капітал» [1, с. 30].

Умови глобального ринку вимагають від підприємств аграрної сфери, адаптації до нових стандартів і підходів, щоб залишатися конкурентоспроможними. «На рівні підприємства на формування інтелектуального капіталу впливає професійна освіта співробітників, індивідуальні знання, можливість підвищення кваліфікаційних навичок (людський капітал), наявність потенціалу до виробництва інноваційного продукту, менеджмент управління (організаційний капітал) та клієнтські зв'язки, імідж компанії тощо» [7, с. 22].

Використання даних і аналітики стало невід'ємною частиною аграрного бізнесу, інтелектуальний капітал сприяє впровадженню цифрових платформ для управління процесами, тобто він стає ключовим ресурсом для сталого розвитку аграрної сфери. «Такі зміни в умовах цифрової економіки відбуваються швидко і стають вирішальним чинником конкурентних здатностей підприємств» [2].

Переважно, науковці погоджуються зі ствердженням, що «сьогодні єдиного підходу до визначення структури інтелектуального капіталу не існує, тому це питання потребує подальшого дослідження» [5, с. 273], при цьому акцентуємо, що «жоден із елементів інтелектуального капіталу не має домінуючого значення у капіталізації суб'єкта господарювання» [11, с. 117–118]. Слушним вважаємо зауваження, що «проблема прогностичності та результативності впровадження системи управління інтелектуальним капіталом підприємства може бути вирішена через глибоке пізнання сутності, специфічності, унікальності природи та особливостей генези кожного складового елементу інтелектуального капіталу підприємства та пізнання механізмів синергічної взаємодії таких, які за умов наявності відповідного середовища максимальної реалізації взаємозв'язків за принципом системності та компліментарності набувають здатності до самопідтримання та саморозвитку» [8, с. 94].

О.М. Собко у своїй науковій розвідці аналізує різноманітні моделі розвитку інтелектуального капіталу [11, с. 91–124], при цьому він зазначає, що «в розвитку концепції інтелектуального капіталу підприємства помітним є використання вченими як статичного, так і динамічного підходів [11, с. 89]. О.В. Пилипенко переконує, що «вивести країну з кризи, забезпечити технічний і технологічний прорив може тільки випереджальна, або так звана «інноваційна» модернізація» [10, с. 39], і далі «інноваційна модернізація означає якісний стрибок у цивілізаційному розвитку держави і суспільства» [10, с. 39]. Таким чином, випереджальна, перспективна, проривна модель розвитку може стати інструментом інноваційної модернізації підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки.

Випереджальна, перспективна, проривна модель розвитку – це концепція, яка використовується для визначення стратегії майбутнього розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки, що враховує нові виклики сьогодення та прогнозує майбутні, оскільки вона базується на передбаченні змін, аналізі поточного стану та виявленні можливих тенденцій, і «майже обов'язковим елементом моделей інтелектуального капіталу підприємства у працях ХХІ століття постає інноваційний капітал» [13].

Зважаючи на власні дослідження та існуючі пропозиції науковців [1, 3, 6, 9, 11] визначимо що основними концептуальними аспектами проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки мають бути:

- аналітична база, що формується на основі даних про поточний стан і динаміку змін;
- врахування зовнішніх та внутрішніх чинників у економічному, соціальному, політичному, екологічному зрізі;
- стратегічна зорієнтованість, оскільки модель визначає мету, цілі, ключові завдання, які необхідно досягти в довгостроковій перспективі;
- гнучкість і адаптивність, тобто вона повинна враховувати можливість змін у зовнішньому середовищі;
- інноваційність, має включати нові ідеї, технології та підходи.

Наголосимо, що такий концепт проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки суттєво відрізняється від традиційних підходів побудови моделей тим що:

- передбачає погляд у майбутнє, так, традиційні моделі фокусується на поточних потребах і короткострокових цілях, а перспективна модель розвитку зорієнтована на довгострокову стратегію і враховує потенційні зміни та тренди, які можуть вплинути на майбутнє;
- традиційні моделі використовують конкретні, зафіксовані кроки, а перспективна модель є гнучкою, адаптивною і дозволяє коригувати стратегію залежно від змін обставин;
- традиційні моделі більше орієнтовані на використання існуючих ресурсів і практик, а перспективні, інноваційні, включають нові ідеї і технології, щоб забезпечити більш ефективний розвиток;
- перспективна модель спирається на детальний аналіз і прогнозування, а традиційна, частіше базується на досвіді минулих періодів.

- традиційна модель може зосереджуватись на окремих аспектах діяльності, тоді як перспективна, розглядає систему масштабно, в цілому.

Концепт проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки доцільно використовувати завдяки його здатності адаптуватися до змін та передбачати виклики на стратегічну перспективу для прогнозування ринку, розробки нових продуктів, технологій, програм збереження довкілля, використання природних ресурсів, визначення потенційних можливостей і ризиків, впровадження інноваційних рішень, формування стратегічної дорожньої карти розвитку враховуючи соціально-економічні, кліматичні, технологічні й політичні чинники та альтернативні сценарії потенційних змін у майбутньому.

Запропонований концепт побудови проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки може стати ключовим інструментом для підвищення їхньої конкурентоспроможності та ефективності, оскільки передбачає:

- впровадження новітніх технологій у виробничі процеси, зокрема автоматизацію, механізацію та цифровізацію;
- оптимізацію ресурсів та підвищення продуктивності;
- інвестиції в навчання працівників, розвиток їхніх навичок та знань;
- співпрацю з науковими установами для розробки нових методів вирощування, зберігання та переробки продукції, а також для вирішення екологічних проблем;
- використання даних і прогнозів для створення довгострокових стратегій розвитку, які враховують зміни ринку, клімату та технологій;
- розробку програм збереження довкілля та раціонального використання природних ресурсів;
- підтримку інноваційного середовища, створення умов для розвитку інтелектуального капіталу через стимулювання інновацій, підтримку стартапів та залучення інвестицій.

Побудова проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу в умовах цифрової економіки для підприємств аграрної сфери за пропонованим концептом є складним та багатограним процесом, який передбачає наступні етапи:

- визначення обсягу, структури та оцінка існуючого інтелектуального капіталу, ідентифікація сильних і слабких сторін, можливостей і загроз для інтелектуального капіталу підприємства (SWOT-аналіз);
- визначення мети короткострокових завдань та довгострокових цілей розвитку інтелектуального капіталу, розробка стратегій для досягнення поставленої мети, враховуючи специфіку аграрного бізнесу;
- розробка основних орієнтирів проривної моделі, що враховує усі елементи інтелектуального капіталу, вибір інструментів та методів для реалізації концепції (тренінги, дизайн управління, інноваційні проекти тощо);
- запуск пілотних проектів для тестування моделі на практиці, проведення тренінгів та навчань для співробітників щодо нових підходів і технологій;
- оцінка критеріїв ефективності та моніторинг досягнення мети і завдань, збір й опрацювання відгуків від співробітників та стейкхолдерів для корекції моделі;
- оцінка досягнутого прогресу та виявлення проблемних зон, внесення змін до моделі на основі отриманих даних і зворотного зв'язку;

– після успішної реалізації пілотних проектів, розширення й масштабування моделі на інші підприємства та аграрні підприємства;

– обмін досвідом та кращими практиками з іншими підприємствами аграрної сфери.

Водночас, наголосимо, що побудова і впровадження проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу в умовах цифрової економіки для підприємств аграрної сфери за пропонованим концептом має як переваги, так і ризики [1; 3; 6; 7; 9; 11; 12]. До переваг слід віднести:

- підвищення конкурентоспроможності за рахунок інновацій, креативності, знань, компетенцій, досвіду;
- оптимізація бізнес процесів, за рахунок використання нових технологій й методів управління, ефективного використання ресурсів, зменшення витрат і підвищення продуктивності;
- освоєння інновацій та розробка нових продуктів і послуг що відповідають потребам ринку;
- формування системи управління знаннями, залучення та утримання талантів, що забезпечить стабільність і привабливість підприємства, що є важливим для його зростання і розвитку.

До ризиків слід віднести:

- побудова та впровадження проривних моделей вимагають значних ресурсних та часових витрат, що не завжди фінансово виправдовується;
- інтеграція нової проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу, може зустріти опір з боку співробітників, особливо якщо вони звикли до традиційних методів роботи;
- невизначеність результатів, оскільки інвестування в інтелектуальний капітал не завжди гарантує миттєві результати, і підприємство може не отримати очікуваного зростання у короткостроковій перспективі;
- розробка нових ідей та технологій підвищує ризик їхнього викрадення або копіювання конкурентами, гостро постає проблема захисту інтелектуальної власності;
- впровадження нових технологій та підходів вимагає специфічних навичок, яких може не вистачати у наявного персоналу.

Підсумовуючи, зазначимо, що побудова та впровадження проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу в умовах цифрової економіки для підприємств аграрної сфери за пропонованим концептом є важливим кроком підвищення їх адаптивності, гнучкості, стійкості, конкурентоспроможності, активізації інноваційних процесів, що, забезпечить зростання їх ефективності, продуктивності, безпеки. Проте для успішної реалізації цього процесу необхідно ретельно оцінити усі переваги та ризики, а також розробити заходи для їх мінімізації.

Висновки. У статті відмічено, що роль інтелектуального капіталу в аграрному секторі значно зросла за останні роки, що пов'язано з глобальними змінами в економіці, технологіях та екології. Аргументовано, що проривна модель розвитку – це концепція, яка використовується для визначення стратегії майбутнього розвитку інтелектуального капіталу підприємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки, що враховує нові виклики сьогодення та прогнозує майбутні, оскільки вона базується на передбаченні змін, аналізі поточного стану та виявленні можливих тенденцій, обґрунтовано концепт проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу під-

приємств аграрної сфери в умовах цифрової економіки, який враховує нові виклики сьогодення та прогнозує майбутні. Окреслено його відмінності від традиційних підходів побудови моделей, етапи впровадження, переваги та ризики. Зазначено, що побудова та впровадження проривної моделі розвитку інтелектуального капіталу в умовах цифрової економіки для підприємств аграрної сфери за пропонованим концептом є важливим кроком підвищення їх адаптивності, гнучкості, стійкості, конкурентоспроможності, активізації інноваційних процесів, що, забезпечить зростання їх ефективності, продуктивності, безпеки.

Список використаних джерел:

1. Бутнік-Сіверський О.Б. Розвиток інтелектуального капіталу та його складників у аспекті процесів інтелектуалізації, капіталізації та трансформації (теоретико-методологічний екскурс). Всеукраїнський семінар з проблем економіки інтелектуальної власності: матеріали II всеукраїнської науково-практичної конференції (м.Київ, 24 травня 2019). Київ : ФОП Кравченко Я.О. 2019. 146 с. С. 9–46.
2. Гудзь О.Є., Гадицький М.Г. Формування цифрової екосистеми в нових реаліях управління підприємством. *Інтелект XXI*. 2024. № 1. С. 42 – 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2024-1.6>
3. Гудзь О.Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 2 (24). С. 4–12.
4. Житченко Г.О. Сутність та визначення поняття «інтелектуальний капітал». *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 12. С. 255–259. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/43.pdf
5. Козинець Г.О. Структура інтелектуального капіталу. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2013. Вип. 23. С. 272–278. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2013_23_41
6. Козловський С.В., Синегуб П.С. Парадигма управління інтелектуальним капіталом в умовах дигіталізації сучасної економіки. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 85–93. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.85>
7. Максименко Ж. Структурний підхід методики оцінювання інтелектуального капіталу національної економіки. *Підприємництво та інновації*. 2020. № 12. С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.3>
8. Маргасова В.Г., Яворська О.Г. Методологія управління інтелектуальним капіталом підприємства в умовах біоекономіки. *Вісник Хмельницького національного університету: Економічні науки*. 2020. № 4. Том 2. С. 89–96.
9. Марценюк Л.В., Матусевич О. О., Лебедева В.К. Інтелектуальний капітал: теоретико-прикладний аспект застосування в умовах діджиталізації економічних процесів. *Review of transport economics and management*. 2023. № 10 (26). С. 39–45. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/300141>
10. Пилипенко О.В. Державне управління інноваційною діяльністю в Україні: проблеми та перспективи. *Економіка України*. 2016. № 9 (658). С. 32–43.
11. Собко О. М. *Інтелектуальний капітал підприємства: концептуалізація – функціонування – розвиток: монографія*. Тернопіль : Крок, 2014. 360 с. URL: <dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/567/1/Інтелект.%20капітал.pdf>
12. Яловий Г.К. Теорія людського капіталу як методологія формування інноваційної системи. *Національний технічний університет України «КПІ»*. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/download/43884/40376>
13. Dumay J., Guthrie J. Involuntary disclosure of intellectual capital: is it relevant? *Journal of Intellectual Capital*. 2017. № 1 (18). P. 29–44.

References:

1. Butnik-Siverskyi O. B. (2019) Rozvytok intelektualnoho kapitalu ta yoho skladnykiv u aspekti protsesiv intelektualizatsii, kapitalizatsii ta transformatsii (teoretyko-metodolohichniy ekskurs) [Development of intellectual capital and its components in the aspect of intellectualization, capitalization and transformation processes (theoretical and methodological excursion)]. *Vseukrainskyi seminar z problem ekonomiky intelektualnoi vlasnosti: materialy II vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Kyiv: FOP Kravchenko Ya.O.. 146 p. Pp. 9–46. (in Ukrainian)
2. Hudz O. Ie. & Hadytskyi M. H. (2024) Formuvannia tsyfrovoi ekosystemy v novykh realiakh upravlinnia pidpriemstvom [Formation of a digital ecosystem in the new realities of enterprise management]. *Intelekt XXI*. No 1. Pp. 42–48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2024-1.6> (in Ukrainian)
3. Hudz O.Ie. (2018) Tsyfrova ekonomika: zmina tsinnosti ta oriientyriiv upravlinnia pidpriemstvamy [Digital economy: changing values and guidelines for business management]. *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*. No 2 (24). Pp. 4–12. (in Ukrainian)
4. Zhytchenko H. O. (2017) Sutnist ta vyznachennia poniattia “intelektualnyi kapital” [The essence and definition of the concept of “intellectual capital”]. *Ekonomika i suspilstvo*. No 12. Pp. 255–259. Available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/43.pdf (in Ukrainian)

5. Kozynets H. O. (2013) Struktura intelektualnoho kapitalu [Intellectual capital structure]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. No 23. Pp. 272–278. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2013_23_41 (in Ukrainian)
6. Kozlovskiy S. V. & Syniehub P. S. (2022) Paradyhma upravlinnia intelektualnym kapitalom v umovakh dyhitalizatsii suchasnoi ekonomiky [The paradigm of intellectual capital management in the conditions of digitalization of the modern economy]. *Ekonomika ta derzhava*. No 2. Pp. 85–93. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.2.85> (in Ukrainian)
7. Maksymenko, Zh. (2020). Strukturnyi pidkhyd metodyky otsiniuvannya intelektualnoho kapitalu natsionalnoi ekonomiky [Structural approach to the methodology for assessing the intellectual capital of the national economy]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*. No 12, Pp. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/12.3> (in Ukrainian)
8. Marhasova V. H. & Yavorska O. H. (2020) Metodolohiia upravlinnia intelektualnym kapitalom pidpriemstva v umovakh bioekonomiky [Methodology of managing the intellectual capital of an enterprise in the bioeconomy]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. No 4, T. 2. Pp. 89–96. (in Ukrainian)
9. Martseniuk L. V., Matusyevych O. O. & Lebedieva V. K. (2023) Intelektualnyi kapital: teoretyko-prykladnyi aspekt zastosuvannya v umovakh didzhitalizatsii ekonomichnykh protsesiv [Intellectual capital: theoretical and applied aspects of application in the context of digitalization of economic processes]. *Review of transport economics and management*. No 10 (26). Pp. 39–45. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/300141> (in Ukrainian)
10. Pylypenko O. V. (2016) Derzhavne upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu v Ukraini: problemy ta perspektyvy [State management of innovation activities in Ukraine: problems and prospects]. *Ekonomika Ukrainy*. No 9 (658). Pp. 32–43. (in Ukrainian)
11. Sobko O. M. (2014) Intelektualnyi kapital pidpriemstva: kontseptualizatsiia– funktsionuvannya–rozvytok [Intellectual capital of an enterprise: conceptualization–functioning–development]: monohrafiia. Ternopil. Krok. 360 p. Available at: <https://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/567/1/Інтелект.%20капітал.pdf>. (in Ukrainian)
12. Yalovyi H. K. Teoriia liudskoho kapitalu yak metodolohiia formuvannya innovatsiinoi systemy [Human capital theory as a methodology for forming an innovation system]. *Natsionalnyi tekhnichniy universytet Ukrainy “KPI”*. Available at: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/download/43884/40376> (in Ukrainian)
13. Dumay J., Guthrie J. (2017) Involuntary disclosure of intellectual capital: is it relevant? *Journal of Intellectual Capital*. No 1 (18). Pp. 29–44.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2025